

patrimoni)

BRÍGIDA ALAPONT FERRI. Tècnica d'arxius i conservadora de patrimoni cultural

EL LLEGAT DE JOAN FUSTER

«La meua posteritat serà de paper». J.F.

El llegat cultural que Joan Fuster ens deixà és patrimoni cultural material i també immaterial. En aquest article haurem de centrar-nos sols en el patrimoni cultural material que ens deixà perquè l'immaterial és immesurable.

Entenem que el patrimoni cultural material fusterià és tot allò que l'escriptor va generar i acumular al llarg de quasi cinquanta anys d'estudi i de treball; el seu fons personal, que conservà a casa seua i que va llegar en testament l'any 1974 a diverses institucions, deixant en mans dels seus marmessors les decisions relatives a l'execució testamentària. Fuster ho donà conscient que seria profitós per a les generacions posteriors, amb la finalitat que se'n fera un ús cultural i divulgatiu.

El fons de Joan Fuster està format per set col·leccions: l'arxiu personal (que conté també alguns objectes i documents audiovisuals), l'arxiu del seu pare, l'arxiu fotogràfic, la biblioteca, l'hemeroteca, la col·lecció d'art i la col·lecció de discos. L'arxiu personal és la col·lecció més desconeguda i interessant del fons. Està formada per documentació professional i personal de l'escriptor, però també per documents d'altres orígens i autors, perquè Fuster guardava pràcticament tots els papers que li arribaven a les mans.

A l'arxiu s'hi poden trobar papers de tota classe: receptes mèdiques, documentació escolar i universitària, impresos, carnets, agendes, quaderns d'anotacions, fitxes de treball, notes de lectura, invitacions a actes culturals, manuscrits propis, manuscrits d'altres autors, retalls de periòdics... Un arxiu extens i divers com l'obra i els interessos de l'escriptor, que el va conservar amb una meticulositat i un ordre extraordinaris.

Malauradament l'arxiu no està catalogat, excepte la secció de la correspondència que Fuster llegà a la Biblioteca Nacional de Catalunya. Aquesta secció està formada per més de 20.000 cartes i targetes postals que rebé i part de les que envià —feia còpia abans d'enviar-les— i és el testimoni de la relació de l'autor amb diversos personatges del món intel·lectual i literari del seu temps. L'any 2011 l'Ajuntament de Sueca va acordar amb la biblioteca de Catalunya el dipòsit permanent dels ori-

ginals a l'Espai Joan Fuster a canvi de la catalogació i la digitalització de tota la sèrie. Si no s'hagués fet, l'arxiu de Fuster no estaria complet a hores d'ara.

L'arxiu de Joan Fuster Seguí, pare de Fuster, conté documentació de les seues activitats polítiques, com a dirigent del carlisme i també documentació professional, com a imatger i professor del politècnic, l'escola de formació professional de Sueca.

L'arxiu fotogràfic està completament catalogat i digitalitzat. És un fons de caràcter familiar i personal, que conté fotografies anteriors al naixement de Fuster, algunes datades al segle XIX, i les que ell va acumular al llarg de la vida. En total hi ha 2018 unitats. Al dors de moltes de les fotografies, així com als sobres que les contenien, Fuster va anotar la descripció de la imatge: la data, els personatges, la situació... Un detall important que demostra l'estima que tenia pels seus papers i l'interès per convertir-los en fons documentals.

La biblioteca de l'escriptor conté uns 21.000 volums dels quals hi ha actualment catalogats 14.282. Naturalment tots aquests llibres no els pogué llegir, però alguns d'ells estan treballats a fons, subratllats, farcits d'anotacions i de fitxes de Fuster.

Joan Fuster al racó de treball de sa casa l'any 1978.
Arxiu Fotogràfic Joan Fuster.

L'hemeroteca és tan diversa i extensa com la resta del fons. Conté premsa de preguerra, potser heretada del pare, i fins i tot premsa clandestina de postguerra. En total hi ha unes 12.000 revistes i diaris dels quals s'han catalogat 8.875 unitats. D'aquestes unitats catalogades s'ha fet un exhaustiu buidatge i s'han localitzat 1.388 articles fets per Fuster o que parlen sobre ell.

La biblioteca i l'hemeroteca van ser perfectament instal·lades per tècnics de la Generalitat Valenciana l'any 2003. La feina de catalogació es va iniciar l'any 2011 i actualment s'han completat dos terços del treball. Però aquesta tasca ha sigut interrompuda a inicis d'aquest any 2022 per decisió política. Un fet lamentable que de nou impedeix la possibilitat que el fons siga accessible, incomplint la voluntat de Fuster i els convenis signats.

L'Espai Joan Fuster, format per la casa de Joan Fuster a l'esquerra i la casa de Pasqual Fos a la dreta. Arxiu Fotogràfic de l'Espai Joan Fuster.

La col·lecció d'art es va catalogar i digitalitzar entre els anys 2011 i 2012. Està formada per quadres, escultures i dibuixos d'època contemporània que l'escriptor va rebre, en forma de regals, de part d'amics i dels mateixos autors. La col·lecció conté 251 peces d'artistes com Manolo Boix, Josep Renau, l'Equip Realitat, Antoni Tàpies, Antonio Saura, Andreu Alfaro... Una altra prova del món cultural que menava Fuster. La col·lecció de discos es conserva al centre de documentació i està inventariada. No és extensa: unes quaranta unitats d'estils diversos, però sobretot música clàssica i de Nova Cançó. Actualment el fons es conserva íntegre al poble natal de Fuster, als números 10 i 13 del carrer de Sant Josep, en dues cases annexes que formen part de la Ruta del Modernisme de Sueca. Les dues cases són ara l'Espai Joan Fuster, un centre cultural que conté el centre de documentació, el museu i l'aula didàctica.

La casa número 10 va ser la llar de Fuster des de ben menut i en faltar els seus pares la va heretar. Al poble és coneguda com a Ca Fuster i actualment és propietat de la Generalitat Valenciana. És una casa de llauradors benestants amb la façana atípicament decorada amb elements gòtics i una fornicula amb la imatge de Sant Josep i el nen Jesús, elements que ens recorden l'ofici del pare de Fuster, artesà i escultor sobretot d'imatges religioses. La casa del costat, la número 13, és la Casa de Pasqual Fos, el nom del seu primer propietari, un cacic local que va fer molts diners i els va voler lluir amb la construcció d'aquest edifici. L'immoble té un estil sumptuós poc habitual en un poble rural, i actualment és un exemple de modernisme arquitectònic valencià. És propietat de l'Ajuntament de Sueca.

A través de la Casa de Pasqual Fos s'entra al Museu Joan Fuster, ubicat a la planta baixa de la llar de l'escriptor. Les dues cases estan comunicades internament i compartixen alguns espais, com el claustre en la planta baixa on se celebren activitats culturals o l'espai del dipòsit del centre de documentació que està en la primera planta. La major part del llegat de Fuster que no es pot veure al museu es troba al dipòsit del centre de documentació, una peça perfectament equipada amb totes les mesures de seguretat i conservació escaients.

Crear l'Espai Joan Fuster, com a contenidor i difusor del llegat de l'escriptor, no ha sigut fàcil. Des que va morir l'any 1992 s'han anat signant diversos protocols de col·laboració i convenis entre els seus marmessors i les administracions oportunes (Generalitat Valenciana, Biblioteca Nacional de Catalunya, Biblioteca Valenciana, Universitat de València i Ajuntament de Sueca) que no sempre es complien.

Pel camí diversos directors i tècnics han treballat a Ca Fuster instal·lant, posant ordre i descrivint el fons, però sols en una etapa va haver-hi un director que era també tècnic en documentació: va ser entre els anys 2011 i 2016.

A pesar dels recursos utilitzats i el temps passat, sols s'ha obert l'aparador, el museu, que va ser projectat l'any 2011 i inaugurat l'any 2017. En canvi, el centre de documentació, que és on es troba el llegat de Fuster i des d'on es poden fer estudis per a explicar i ampliar el que sabem sobre l'escriptor, no està obert al públic. La consulta del fons és exclusiva: «es pot consultar, amb una sol·licitud raonada prèvia», diu el web, però les raons de la sol·licitud passen per diversos filtres que no sempre són objectius.

S'han imposat massa vegades les voluntats polítiques i les promocions personals. Caldria una mica de seny, d'humilitat i de generositat fusterianes per tal de poder avançar i complir la voluntat de l'escriptor respecte a l'ús del seu llegat.